

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกเรื่อง ทวีปแอฟริกา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

The Development of Active Learning to Africa for Mathayomsuksa 2 Students

วชิราภรณ์ พรหมดี¹ และอรุณ ชูยกระเดื่อง²

Wachiraporn Phromdee¹ and Arun Suikraduang²

สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม^{1,2}

Social Studies, Faculty of Education, Rajabhat Maha Sarakham University^{1,2}

Corresponding author, Email: wachiraporn160740@gmail.com¹, arun.suikraduang@gmail.com²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกเรื่อง ทวีปแอฟริกา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) ศึกษาดัชนีประสิทธิผลของกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก เรื่อง ทวีปแอฟริกา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ทวีปแอฟริกา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน 4) ศึกษาความพึงพอใจ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง ทวีปแอฟริกา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมหาชัยพิทยาคาร จำนวน 19 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง ทวีปแอฟริกา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 รายวิชาภูมิศาสตร์ จำนวน 14 แผน ใช้เวลาสอนทั้งสิ้น 14 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัย 4 ตัวเลือก รายวิชา ภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง ทวีปแอฟริกา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test Dependent

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ได้แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 14 แผน แต่ละแผนประกอบด้วย 7 เรื่องในแผนการจัดการเรียนรู้ 1.1) ที่ตั้งขนาดและอาณาเขตของทวีปแอฟริกา 1.2) ลักษณะภูมิประเทศของทวีปแอฟริกา 1.3) ลักษณะภูมิอากาศและพืชพรรณธรรมชาติของทวีปแอฟริกา 1.4) ลักษณะทรัพยากรธรรมชาติของทวีปแอฟริกา 1.5) ลักษณะประชากรของทวีปแอฟริกา 1.6) ลักษณะสังคมของทวีปแอฟริกา 1.7) ลักษณะเศรษฐกิจของทวีปแอฟริกา และผลการประเมินความเหมาะสมได้ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51-4.98 อยู่ในระดับมากที่สุด และผลการหาประสิทธิภาพเท่ากับ 82.95/82.63 2) ค่าดัชนีประสิทธิผลของกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก เรื่อง ทวีปแอฟริกา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เท่ากับ 0.64 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มมากขึ้นร้อยละ 63.84 3) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแผนกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง ทวีปแอฟริกา โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การเรียนรู้เชิงรุก; ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน; สาระภูมิศาสตร์

ABSTRACT

This research has the objective 1) to the Active Learning's efficiency of Africa for Mathayomsuksa 2nd has to get a required effective to 80/80 rank. 2) We need to learning the index's effectiveness of the Active Learning's activities of Africa for Mathayomsuksa 2nd student. 3) Needs compare Achievement from Active Learning's Mathayomsuksa 2nd of Africa in before and after studying. 4) Have to learning the student's satisfaction which the Development of Active Learning's Mathayomsuksa 2nd at Mahachapitayakhan school is the exam group has 19 students in the second semester. 1) The Active Learning of Africa for the Mathayomsuksa 2nd student in the Academic has 14 plans and spend fourteen hours. 2) The Achievement test's learning satisfactions evaluation form as the four choices in Mathayomsuksa 2nd of Academic. 3) The statistical researching with had came about to the Active Learning of Africa for Mathayomsuksa 2nd class be Rating Scale, which had five levels. The Statistic which has to analyze the data are the Percentage, Standard deviation and t-test Dependent.

The researching result found 1) the efficiencies of the Active Learning's development for Africa in Mathayomsuksa 2nd class got 14 plans each of them have 7 objects to teach. These are 1.1) the location, size and border of Africa 1.2) the Topography 1.3) Climate 1.4) natural resource 1.5) population 1.6) association 1.7) Africa Economy. The estimate's result got mean between 4.51 to 4.98 level so it be the best level, because they got efficiency searching result at 82.95/82.63 rank. 2) The effect's index of Active Learning for Africa in Mathayomsuksa 2nd class as 0.64 level, so that student had succeeded more and more 63.84 percentage. 3) The students in M.2nd class who had got learned from the Active Learning had achievement after studying is higher than before studying by the Statistic's significance at .05 level. 4) The student's contentment to the Active Learning activities of Africa at high level.

Keyword: Active Learning, Mathayomsuksa 2nd, The Achievement's Education, Geography

บทนำ

ประเทศไทยในปัจจุบันนั้นกำลังเล็งเห็นความสำคัญของเด็กไทยเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 นำมาสู่การจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพของเด็กไทย เพื่อให้คนรุ่นใหม่เกิดกระบวนการคิดอย่างมีระบบ สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผลรวมทั้งการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม การสร้างระเบียบวินัย การมีจิตสำนึกต่อความรับผิดชอบต่อสังคม การยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และความภาคภูมิใจในการเป็นคนไทย ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาและยกระดับคุณภาพของสังคมไทยในอนาคตให้ดียิ่งขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, น. 6) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ให้ความสำคัญต่อความสามารถด้านการคิดของผู้เรียน จึงได้กำหนดเป็นสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน 5 ประการ ซึ่งความสามารถประการที่ 2 คือ ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดอย่างเป็นระบบ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, น. 2) การที่จะพัฒนาการศึกษาไทยให้ก้าวหน้าได้นั้นจะต้องพัฒนาตั้งแต่ความคิดเป็นอันดับแรก ความคิดของแต่ละคนนั้นก็มีความแตกต่างกันออกไปทั้งศักยภาพ ประสบการณ์ หรือความสามารถของแต่ละบุคคลนั้น ๆ การพัฒนาการศึกษาให้ก้าวหน้าขึ้นไม่เพียงแต่เป็นผลดีในทางการเป็นอยู่ที่ดีขึ้นหรือมีคุณภาพชีวิตที่ก้าวหน้าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดเป้าหมายเพื่อเป็นการจัดการการศึกษาของเด็กหรือเยาวชนในประเทศไทยที่ได้รับการศึกษาในทุกๆระดับชั้นนั้น เพื่อพัฒนาทักษะและความรู้ คุณธรรม จริยธรรม เจตคติให้มีคุณภาพ ศักยภาพ ความสามารถ หรือเป็นเครื่องมือเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพ การยกระดับชีวิตให้ดีขึ้นทั้งตลอดชีวิตและที่สำคัญการพัฒนาจะสำเร็จลุล่วงได้ดีผู้เรียนนั้นจะต้องมีสมรรถนะที่สำคัญ 5 ประการ ดังนี้ 1) ความสามารถในการสื่อสาร 2) ความสามารถในการคิด 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา 4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต 5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี การศึกษาข้อมูลทิศทางและกรอบยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงเวลาของการปฏิรูปประเทศและสถานการณ์

โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเชื่อมโยงใกล้ชิดกันมากขึ้น โดยจัดทำบนพื้นฐานของกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ซึ่งเป็นแผนหลักของการพัฒนาประเทศและเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) แผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2560-2579 รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไปสู่ประเทศไทย 4.0 ซึ่งยุทธศาสตร์ชาติที่จะใช้เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาในระยะ 20 ปีต่อจากนี้ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ (1) ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง (2) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน (3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน (4) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม (5) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและ (6) ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐเพื่อมุ่งสู่วิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาประเทศ “ความมั่นคงมั่งคั่งยั่งยืน” เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างมิติสัมพันธ์ของมนุษย์ เพราะมนุษย์นั้นมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลายเพื่อให้เข้ากับสภาพบริบทของสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังเป็นพลเมืองต่อสังคม รวมถึงมีความรับผิดชอบต่อสังคม ความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม โดยได้กำหนดสาระต่าง ๆ ไว้ ดังนี้ 1) ศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม 2) หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต 3) เศรษฐศาสตร์ 4) ประวัติศาสตร์ 5) ภูมิศาสตร์ โดยเฉพาะในสาระที่ 5 สาระภูมิศาสตร์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, น. 143) ในการจัดหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในวิชาภูมิศาสตร์จึงเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของโลกทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่าง ๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, น. 2)

วิชาภูมิศาสตร์ เป็นรายวิชาที่ถูกจัดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งมีวิชาภูมิศาสตร์มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องหลายศาสตร์ ได้แก่ ภูมิศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา วิทยาศาสตร์ สิ่งแวดล้อม และประวัติศาสตร์ เป็นวิชาที่ให้ความเข้าใจในมิติสัมพันธ์ทางภูมิศาสตร์กับสภาพสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ บนโลกที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภูมิศาสตร์นั้น ผู้เรียนจะต้องเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ และเกิดทักษะรวมถึงความสามารถทางภูมิศาสตร์มากขึ้น นอกจากนี้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้เรียนต้องเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาที่เรียน อธิบาย คิดวิเคราะห์และตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม สิ่งแวดล้อมที่กระทบถึงทั้งในประเทศและต่างประเทศ ความสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในวิชาภูมิศาสตร์นั้นจะต้องมุ่งให้ความสำคัญหรือเป้าหมายของการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้มีความแตกต่างไปในทางที่ดี หรือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น (ไพโรจน์ คะเชนทร์, 2556, น. 5)

ปัญหาการเรียนการสอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยเฉพาะสาระภูมิศาสตร์นั้น ในการเรียนการสอนส่วนใหญ่จะพบได้ว่า เนื้อหาในการเรียนนั้นมีความยากและซับซ้อนมาก ในบางเนื้อหาที่เข้าใจได้ยาก ผู้เรียนจะต้องใช้ทั้งการคิดวิเคราะห์ ในการตัดสินใจปัญหาหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อมหรือแม้กระทั่งคุณภาพชีวิต โดยจากการศึกษาวิจัยของ สุภิญญา อิ่มใจ (2557, น. 2) พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภูมิศาสตร์ในปัจจุบันส่วนใหญ่จะใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย นักเรียนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมกับกิจกรรมการเรียนการสอนน้อย แต่ครูผู้สอนจะพยายามบอกรู้ให้กับผู้เรียนมากเกินไปจนทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายทำให้ผู้เรียนเกิดความเครียด และรู้สึกเบื่อหน่ายต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของผู้เรียนเป็นอย่างมากจึงส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำในการเรียนการสอนในสาระภูมิศาสตร์นั้นจะต้องอาศัยทั้งเทคนิคและวิธีการ สื่อการเรียนรู้อินเทอร์เน็ต การสื่อสาร นวัตกรรม ที่สำคัญที่สุดนั้นผู้สอนจะต้องศึกษาวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนให้มีประสิทธิภาพ จะต้องมีเทคนิค วิธีการสอนแบบใหม่ ๆ เพื่อกระตุ้น

ให้ผู้เรียนเกิดความสนใจมากยิ่งขึ้นดังนั้นบทบาทของผู้สอนจำเป็นต้องจัดการการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก ผู้สอนจึงเป็นผู้ที่คอยให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียนเป็นประจำเป็นผู้ที่นำบทบาทความสำคัญในการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก มีความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนบทบาทจากวิธีการเรียนการสอนแบบเดิมมาเป็นวิธีการเรียนการสอนแบบใหม่

การเรียนการสอนเชิงรุกเน้นให้ผู้เรียนเป็น Active learner มากกว่าที่จะเป็น Passive learner จากการศึกษางานวิจัยของ Sweller (2006) พบว่าการเรียนการสอนเชิงรุกมีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ในด้านการเรียนรู้เพื่อความเข้าใจและการนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันส่งเสริมให้ผู้เรียนตื่นตัวต่อการเรียนรู้การกระตือรือร้นด้านการรู้คิดมากกว่าที่ผู้สอนสอนโดยการสอนแบบบรรยายเพื่อท่องจำเพียงอย่างเดียว การเรียนการสอนเชิงรุกจึงเป็นการเรียนการสอนที่ช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนมีประสิทธิภาพผู้เรียนจะมีความพึงพอใจในรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมลงมือกระทำมากกว่าการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้รับความรู้เพียงอย่างเดียวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อันที่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่สอนได้ถูกต้องและลึกซึ้งเกิดความคงทนถาวรผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ได้เป็นอย่างดีผู้เรียนเกิดความสนุกสนานจากกิจกรรมที่จัดขึ้นในการเรียนการสอนผู้เรียนสามารถบูรณาการความรู้ที่ได้จากการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์เป็นผลสืบเนื่องมาจากการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้เป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนด้วยตนเอง การเรียนเชิงรุกเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้วิธีหนึ่งซึ่งมีเทคนิควิธีการที่หลากหลายซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็น Active learner โดยผู้สอนจะทำหน้าที่เป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียนมากกว่าจะเป็นผู้บรรยายหรือสอนเองทั้งหมดผู้สอนจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้แลกเปลี่ยนความรู้และสร้างความรู้ด้วยตัวเองถือเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมซึ่งตอบสนองต่อทักษะการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 ช่วยให้ผู้เรียนสามารถบูรณาการพัฒนาวิสัยทัศน์การเรียนรู้โดยผสมผสานองค์ความรู้ที่ทักษะเฉพาะด้าน ความชำนาญการและความรู้เท่าทันด้านต่าง ๆ เข้าด้วยกันเพื่อประสบความสำเร็จ โรงเรียนมหาชัยพิทยาคาร เปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 มีนักเรียนทั้งหมดจำนวน 229 คน ผู้วิจัยได้ทำการสอนในรายวิชา ภูมิศาสตร์ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จึงมีความสนใจเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยในฐานะเป็นครูผู้สอน วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในรายวิชาภูมิศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมหาชัยพิทยาคาร จากการสังเกตว่านักเรียนส่วนใหญ่เมื่อเรียนวิชาภูมิศาสตร์แล้วบางเนื้อหา ไกลตัวเกินไป เมื่อนักเรียนมีการเรียนภายในห้องแสดงให้เห็นว่า นักเรียนยังไม่สามารถสืบเสาะหาความรู้และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง นักเรียนยังเป็นผู้รับความรู้เหมือนเดิมเพราะทั้งครู และนักเรียนยังยึดติดอยู่กับการสอนเดิม ๆ คือ ครูเป็น ศูนย์กลาง นักเรียนท่องจำข้อสอบ นักเรียนรับความรู้โดยการท่องจำ ไม่มีการสืบค้นลงมือปฏิบัติจริง ทำให้ความรู้ที่ได้ไม่ยั่งยืน ไม่คงทน ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่มากเท่าที่ควร จากสภาพปัญหาดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยได้รับมอบหมายให้ สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมรายวิชา ภูมิศาสตร์ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมหาชัยพิทยาคาร ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง ทวีปแอฟริกา โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งเป็นวิธีการเรียนการสอนอีกหนึ่งวิธีที่ช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนนั้นมีคุณภาพ อีกทั้งยังทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น ซึ่งช่วยส่งเสริมพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง ทวีปแอฟริกา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกเรื่อง ทวีปแอฟริกา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ทวีปแอฟริกา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง ทวีปแอฟริกา

สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง ทวีปแอฟริกา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ขอบเขตการวิจัย

1. ตัวแปรในการวิจัย
 - 1.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก
 - 1.2 ตัวแปรตาม มีอยู่ 2 ตัว ได้แก่ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2) ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
2. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย
 เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ เนื้อหาจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) จากคู่มือครูสาระที่ 5 หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภูมิศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง ทวีปแอฟริกา ทั้งหมด 14 ชั่วโมง

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมหาชัยพิทยาคาร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษาปี 2563 จำนวน 2 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งหมด 38 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมหาชัยพิทยาคาร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 ได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) (อรัญ ชูยกระเดื่อง, 2557, น. 55) จำนวน 1 ห้องเรียน รวม 19 คน

เครื่องมือวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเรื่อง ทวีปแอฟริกา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 รายวิชาภูมิศาสตร์ จำนวน 14 แผน ใช้เวลาสอนทั้งสิ้น 14 ชั่วโมง
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัย 4 ตัวเลือก รายวิชาภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

3. แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง ทวีปแอฟริกา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้อธิบายชี้แจงทำความเข้าใจและข้อตกลงกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในเรื่องการเรียน เวลาเรียน และวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) โดยให้ความสำคัญกับนักเรียน

2. ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบวัดทักษะเกี่ยวกับการคิดวิเคราะห์ เพื่อนำคะแนนที่ได้มาเป็นคะแนนทดสอบก่อนเรียน

3. ดำเนินการทดลองโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ใช้เวลาในการสอนทั้งหมด 14 ชั่วโมง

4. เมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกวิชาภูมิศาสตร์ เรื่อง ทวีปแอฟริกา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามการทดลองแล้ว ผู้วิจัยทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกเรื่อง ทวีปแอฟริกา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 โดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์หาค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกเรื่อง ทวีปแอฟริกา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้สูตรคำนวณค่าดัชนีประสิทธิผล E.I

3. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดกิจกรรม

การเรียนรู้เชิงรุกวิชาภูมิศาสตร์ เรื่อง ทวีปแอฟริกา โดยใช้สูตร t-test แบบ Dependent Samples

4. วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) วิชาภูมิศาสตร์ เรื่อง ทวีปแอฟริกา โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

เกณฑ์ที่ประเมิน มาใช้พิจารณาแปลผลความพึงพอใจ (บุญชม ศรีสะอาด, 2546, น. 103)

4.51-5.00 หมายความว่า มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด

3.15-4.50 หมายความว่า มีระดับความพึงพอใจมาก

2.51-3.50 หมายความว่า มีระดับความพึงพอใจปานกลาง

1.51-2.50 หมายความว่า มีระดับความพึงพอใจน้อย

1.00-1.50 หมายความว่า มีระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) เรื่อง ทวีปแอฟริกา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ได้แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 14 แผน แต่ละแผนประกอบด้วย 7 เรื่องในแผนการจัดการเรียนรู้ 1) ที่ตั้ง ขนาดและอาณาเขตของทวีปแอฟริกา 2) ลักษณะภูมิประเทศของทวีปแอฟริกา 3) ลักษณะภูมิอากาศและพืชพรรณธรรมชาติของทวีปแอฟริกา 4) ลักษณะทรัพยากรธรรมชาติของทวีปแอฟริกา 5) ลักษณะประชากรของทวีปแอฟริกา 6) ลักษณะสังคมของทวีปแอฟริกา 7) ลักษณะเศรษฐกิจของทวีปแอฟริกา และผลการประเมินความเหมาะสมได้ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51-4.98 อยู่ในระดับมากที่สุด และผลการหาประสิทธิภาพ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง ทวีปแอฟริกา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

รายการ	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	N	\bar{X}	S.D.	ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E ₁)	100	1576	19	82.95	6.67	82.95
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E ₂)	40	628	19	33.05	3.89	82.63
ประสิทธิภาพของแผนกิจกรรมการเรียนรู้ (E ₁ /E ₂) เท่ากับ 82.95/82.63						

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการทำกิจกรรมระหว่างทดลองของนักเรียนโดยใช้แผนกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง ทวีปแอฟริกา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 14 แผน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 82.95 คิดเป็นร้อยละ 82.95 และผลการทดสอบหลังการทดลองของนักเรียนโดยใช้แผนกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) เรื่อง ทวีปแอฟริกา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 33.05 คิดเป็นร้อยละ 82.63 ดังนั้น แผนกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก

เรื่อง ทวีปแอฟริกา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพ 82.95/82.63 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

ตอนที่ 2 การศึกษาดัชนีประสิทธิผลของกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก เรื่อง ทวีปแอฟริกา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยได้นำผลการสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมาคำนวณหาดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์หาค่าดัชนีประสิทธิผลของกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก เรื่อง ทวีปแอฟริกา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

จำนวน	คะแนนเต็ม	ผลรวมของคะแนนก่อนเรียน	ผลรวมของคะแนนหลังเรียน	ดัชนีประสิทธิผล
19	40	395	628	0.64

จากตารางที่ 2 พบว่าผลการวิเคราะห์หาค่าดัชนีประสิทธิผลของกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก เรื่อง ทวีปแอฟริกา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เท่ากับ 0.64 แสดงว่าหลังจากทดลองเรียนด้วยแผนกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก เรื่อง ทวีปแอฟริกา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นแล้วนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มมากขึ้น ร้อยละ 63.84

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ทวีปแอฟริกา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

ก่อนการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผู้วิจัยได้ตรวจสอบการแจกแจงของข้อมูล พบว่า ข้อมูลมีการแจกแจงแบบปกติ (ก่อนเรียน; K.S.=0.19, Sig.=0.08 หลังเรียน; K.S.=0.18, Sig.=0.13) จึงทำการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ t-test for Dependent sample ได้ผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ทวีปแอฟริกา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	N	\bar{X}	S.D.	df	t	Sig
ก่อนเรียน	19	20.79	5.68	18	19.19	.00*
หลังเรียน	19	33.05	3.89			

หมายเหตุ. *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (P<0)

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยแผนกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อเปรียบเทียบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ทวีปแอฟริกา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 4 การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง ทวีปแอฟริกา

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง ทวีปแอฟริกา

	รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1	นักเรียนชอบการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในระหว่างเรียน	4.53	0.51	มากที่สุด
2	นักเรียนสนุกที่ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ อภิปรายและแสดงความคิดเห็น	4.42	0.69	มาก
3	นักเรียนชอบรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลได้	4.32	0.82	มาก
4	นักเรียนพึงพอใจในเนื้อหาและกิจกรรมที่ครูจัดขึ้น	4.37	0.76	มาก
5	ประสบการณ์จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม	4.21	0.92	มาก
6	นักเรียนชอบในรูปแบบของการกิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งทำให้นักเรียนเข้าใจในเนื้อหาได้ง่าย	4.11	0.99	มาก
7	นักเรียนพึงพอใจในการสะท้อนผลการเรียนอย่างทัน่วงที	4.05	1.03	มาก
8	บรรยากาศการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สร้างความสนุกสนานให้แก่แก่นักเรียน	4.89	0.32	มากที่สุด
9	นักเรียนพอใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีสื่อประกอบหลากหลาย	4.26	0.87	มาก
10	นักเรียนมีความพึงพอใจในสื่อการเรียนรู้จากบทเรียน	4.95	0.23	มากที่สุด
11	นักเรียนมีความพึงพอใจในกระบวนการวัดและประเมินผล	4.26	0.87	มาก
12	นักเรียนมีความพึงพอใจในการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการทำงานเป็นทีม/กลุ่ม	4.74	0.45	มากที่สุด
13	นักเรียนมีความสนุกสนานและกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม	4.26	0.87	มาก

(ต่อ)

ตารางที่ 4 (ต่อ)

	รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
14	นักเรียนพอใจต่อบทบาทหน้าที่ของครูผู้สอนในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.16	1.07	มาก
15	นักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และอยากให้มีการจัดเรียนรู้ลักษณะเช่นนี้ในรายวิชาอื่น ๆ	4.05	1.18	มาก
เฉลี่ยโดยรวม		4.37	1.37	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง ทวีปแอฟริกา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.37$, $S.D.=1.37$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด คือ นักเรียนมีความพึงพอใจในสื่อการเรียนรู้จากบทเรียน ($\bar{X}=4.95$, $S.D.=0.23$) รองลงมา บรรยายกาจัดกิจกรรมการเรียนรู้สร้างความสนุกสนานให้แก่นักเรียน ($\bar{X}=4.89$, $S.D.=0.32$) และระดับความพึงพอใจต่ำสุด คือ นักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และอยากให้มีการจัดเรียนรู้ลักษณะเช่นนี้ในรายวิชาอื่น ๆ ($\bar{X}=4.05$, $S.D.=1.03$) ตามลำดับ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง ทวีปแอฟริกา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมหาชัยพิทยาคาร ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาอภิปรายผล ดังนี้

1. แผนกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง ทวีปแอฟริกา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.95/82.63

ผลการศึกษารากฐานนี้ อาจเนื่องมาจากแผนกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกเป็นรูปแบบที่ผู้สอนจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองในทุก ๆ ด้าน ก่อให้เกิดการเรียนรู้โดยการพูดคุย การเขียน การอ่าน การสะท้อน การตั้งคำถามหรือการเรียนการสอนที่มีความเคลื่อนไหวตลอดเวลา ครูผู้สอนในรูปแบบกิจกรรมกลุ่มเล็ก กลุ่มใหญ่และรายบุคคล สลับกันไปมา เพื่อไม่ให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย อีกทั้งยังส่งผลให้

ผู้เรียนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ ที่สอดแทรกเข้าไป ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อาทิ การสอดแทรกภาวะความเป็นผู้นำเข้ากับกิจกรรมแบบกลุ่มโดยการจัดกิจกรรมกลุ่มแต่ละครั้งจะมีการสับเปลี่ยนนักเรียนมาเป็นหัวหน้ากลุ่มเพื่อให้นักเรียนได้รับบทบาทของการเป็นหัวหน้าเพื่อพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำหรือการสอดแทรกให้ผู้เรียนได้เกิดการพัฒนาความสามารถในด้านต่าง ๆ เช่น การตั้งคำถามให้ผู้เรียนสืบค้นข้อมูลและสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ผู้เรียนได้รับ ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถทางด้านเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการสืบค้นข้อมูล การพัฒนาความสามารถในด้านการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ตลอดจนการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างองค์ความรู้เป็นของตัวเองจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละแผน พบว่า ผู้เรียนมีความตื่นตัวในการเรียนการสอน เกิดความใฝ่รู้และมีความมุ่งมั่นตั้งใจ เมื่อครูมอบหมายกิจกรรมในแต่ละแผนกิจกรรมสอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งภรณ์ กล้ายประยงค์ (2563, น. 112) ได้ทำการศึกษาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสาระการเรียนรู้การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองพบว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนร่วมกันลงมือปฏิบัติ พัฒนาการะบวนการคิดขั้นสูง จนเกิดเป็นองค์ความรู้ของตนเอง ซึ่งการใช้การเรียนรู้เชิงรุกในสาระการเรียนรู้การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจะมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในการค้นคว้า แสวงหาความรู้ และมีความรู้พื้นฐานที่จำเป็นสามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีทักษะชีวิต ร่วมมือในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี จะต้องมีการะบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีลำดับขั้นตอนที่เหมาะสม และสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นตามจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการ

สอนในโรงเรียนมาตรฐานสากล โดยเริ่มจากการให้ผู้เรียนร่วมกันกำหนดประเด็นปัญหา ดำเนินการค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การเชื่อมโยงความรู้ จนเกิดเป็นองค์ความรู้ของตนเอง ซึ่งครูผู้สอนจะมีบทบาทสำคัญยิ่งในการกำหนดทิศทาง และโครงสร้างของการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน รวมถึงการเลือกใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาให้ผู้เรียนไปสู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สิทธิพงษ์ สุพรม (2561, น. 56) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้เชิงรุกในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า รูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 83.27/81.73 เปอร์เซนต์

2. คำดัชนีประสิทธิผลของกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก เรื่อง ทวีปแอฟริกา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เท่ากับ 0.64 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มมากขึ้นร้อยละ 63.84 เนื่องจากการจัดการเรียนเชิงรุกเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงมากกว่าการบรรยาย ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกสนุกสนานกับการเรียน ไม่เบื่อหน่าย การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกจึงทำให้ผู้เรียนเกิด ความสนุก ความสนใจ มุ่งมั่นตั้งใจที่จะศึกษาหาความรู้ เพราะผู้เรียนได้สืบค้นและสรุปออกมาเป็นองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรีชา กอเจริญ (2557, น.132-133) ที่ได้ทำการศึกษาแนวทางการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของ นักศึกษาในรายวิชาชีวภาพวิศวกรรมไฟฟ้าสื่อสารด้วยกิจกรรม การตั้งจุด ความสนใจร่วมกับการใช้ระบบอีเลิร์นนิ่ง พบว่า นักศึกษามีผลการเรียนรู้ที่ทำคะแนนแบบทดสอบได้ดีขึ้นมากกว่า การเรียนการสอนด้วยกระบวนการตามปกติ และไม่มีมีการเรียน เสริมผ่านระบบอีเลิร์นนิ่ง นักศึกษามีคะแนนทดสอบเพิ่มขึ้น

3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการ เรียนรู้ด้วยแผนกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก มีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยแผนกิจกรรม การเรียนรู้เชิงรุกที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองในทุก

รูปแบบ ผู้เรียนมีอิสระในการคิด การอ่าน การเขียนหรือการทำ กิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้นอกเหนือจาก เนื้อหาที่ครูสอน ครูผู้สอนมีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกให้ ผู้เรียน สิ่งต่าง ๆ ที่ผู้เรียนต้องการคำตอบจะต้องสืบค้นหา คำตอบและสรุปผลออกมาเป็นองค์ความรู้ของผู้เรียนเองทำให้ ผู้เรียนเกิดการใฝ่เรียนรู้และมุ่งมั่นในการทำกิจกรรมให้สำเร็จ ภายในเวลาที่ครูกำหนด อีกทั้งกิจกรรมกลุ่มเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เรียน ได้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ได้มีการพูดคุยถึงสิ่งที่ได้ทำ การสืบค้นแล้วหาข้อสรุปร่วมกัน ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เชิงรุกจึงทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จุฬามาต เพิ่มพูน เจริญยศ (2561, น. 68-98) ที่ได้ทำการศึกษาการพัฒนาการจัดการ เรียนรู้เชิงรุกผ่านห้องเรียนอัจฉริยะ สำหรับนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลไทรโยค พบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ภายหลังการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิง รุกผ่านห้องเรียนอัจฉริยะที่ระดับค่าเฉลี่ย 7.24 ดีกว่าการจัดการ เรียนรู้แบบเดิม ที่ระดับค่าเฉลี่ย 5.13 และศิริพร โมโนพิชฌาพัฒนา (2557, น. 4) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการ เรียนการสอนวิทยาศาสตร์แบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนมีส่วนร่วม ในการเรียนรู้ที่กระตือรือร้น (Active Learning) เรื่อง ร่างกาย มนุษย์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนตามรูปแบบการจัดการเรียน การสอนวิทยาศาสตร์แบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนมีส่วนร่วมในการ เรียนรู้ที่กระตือรือร้น หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีคะแนนสูงกว่าเกณฑ์ ที่กำหนด ร้อยละ 70

4. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้เชิงรุก เรื่อง ทวีปแอฟริกา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนเป็นรูปแบบที่เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญ ผู้เรียนสามารถออกแบบการคิด การหาคำตอบและการ สรุปผลได้ด้วยตนเอง ครูผู้สอนมีหน้าที่เพียงให้คำแนะนำและ อำนวยความสะดวก จากผลการวิเคราะห์แบบสอบถามความพึง พอใจของนักเรียน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก นักเรียนมีความกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่นในการทำกิจกรรมใน แต่ละครั้ง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าความพึงพอใจ

มากที่สุด คือ นักเรียนมีความพึงพอใจในสื่อการเรียนรู้จาก บทเรียน เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนในแต่ละครั้ง ครูผู้สอนได้นำสื่อมาให้ผู้เรียนใช้ อาทิ การรับชมวิดีโอจาก YouTube การนำข่าว หรือสถานการณ์ปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับ เรื่องนั้น ๆ มาให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์และคนหาคำตอบ จึงให้สื่อมีความสำคัญและเกิดความพึงพอใจมากที่สุด สอดคล้องกับ งานวิจัยของ จันทิมา มีลา (2562, น. 92) ที่ได้ทำการศึกษารอง การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผลการจัดการเรียนรู้ วิชาชีววิทยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการ เรียนรู้เชิงรุก พบว่า นักเรียนมีเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 คะแนน และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.64 ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ในด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกช่วยให้ นักเรียนสร้างองค์ความรู้ได้ ด้วยตนเอง และสิทธิพงษ์ สุพรหม (2561, น. 56) ที่ได้ทำการศึกษารอง เรื่อง การพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้เชิงรุกในศตวรรษ ที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นอยู่ใน ระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงลึกในช่วงต้น ๆ นักเรียนบางส่วนยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอน เท่าที่ควร ในขณะที่จัดการเรียนการสอน นักเรียนส่วนมากไม่กล้า แสดงออกในการตอบคำถามหรือตั้งคำถาม แม้จะเกิดความสงสัย ก็ตาม ครูผู้สอนจึงควรเป็นผู้กระตุ้นให้นักเรียนช่วยกันตั้งคำถาม เพื่อนำไปสู่การหาคำตอบ และเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ

1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จำเป็นจะต้องมีการค้นคว้าข้อมูลนั้น ครูผู้สอนจะต้องเตรียมอุปกรณ์การเชื่อมต่อบริเวณอินเทอร์เน็ตล่วงหน้าก่อนสอนให้พร้อมเสมอ เพื่อให้ผู้เรียน ได้สืบค้นข้อมูลได้ตามที่ต้องการ

1.3 ควรมีผู้ช่วยสังเกตพฤติกรรมการเรียนสอนในชั้นเรียน เพื่อความทั่วถึงในการประเมินผล อีกทั้งป้องกันการมีอคติในการ ประเมินผลงานและเพื่อป้องกันข้อผิดพลาดในการจัดการเรียนรู้ และเสริมสร้างการประเมินผลผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน รายบุคคลเพื่อเป็นการประเมินพัฒนาการความก้าวหน้าของผู้เรียนตลอดจนเพื่อประเมินความก้าวหน้าความสามารถในด้านอื่น ๆ ของผู้เรียน

2.2 ควรมีการสร้างเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้โดยมีสื่อ เทคโนโลยีเข้ามาช่วย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถลงมือปฏิบัติ มีส่วนร่วม และเครื่องมือต้องเหมาะสมกับเนื้อหาที่สอน เพื่อให้ผู้เรียน เข้าใจและเข้าใจถึงเนื้อหามากยิ่งขึ้น

2.3 ควรมีการวิจัยรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในสาระอื่น ๆ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนและความสามารถหรือทักษะในด้านที่ผู้เรียนควรจะได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง ศึกษาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

จุฑามาศ เพิ่มพูนเจริญยศ.(2561). *การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เชิงรุกผ่านห้องเรียนอัจฉริยะ สำหรับนักเรียนระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลไทรโยค*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

บุญชม ศรีสะอาด. (2546). *การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัย เกี่ยวกับหลักสูตร*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น

ปรีชา กอเจริญ. (2557). *นวัตกรรมทางการสอนเพื่อส่งเสริมผล การเรียนรู้ของนักศึกษาในรายวิชาชีววิทยาทางวิศวกรรมไฟฟ้า สื่อสารด้วยกิจกรรมการดึงดูดความสนใจร่วมกับการใช้ ระบบอีเลิร์นนิ่ง*. *วารสารวิชาการฉบับมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์*, 20(2),: 124-135.

ไพโรจน์ คะเซนทร์. (2556). *การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน*. สืบค้นจาก www.wattoongpel.com Sarawichakarn/wichakarn/1-10 การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 10.pdf.

- รุ่งภรณ์ กล้ายประยงค์. (2563). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสาระการเรียนรู้การศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเอง. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, 11(1), 104-113.
- ศิริพร มโนพิเชษฐวัฒนา. (2557). รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์แบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ที่กระตือรือร้น (Active learning) เรื่องร่างกายมนุษย์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สิทธิพงษ์ สุพรม. (2561). การพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้เชิงรุกในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารวิจัยและประเมินผลอุบลราชธานี, 7(2), 49-58.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

- สุกัญญา อิ่มใจ. (2557). การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วิชาภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อรัญญา ชูยกระเดื่อง. (2557). เอกสารประกอบการสอนวิชา 1043408 การวิจัยทางการศึกษา (Educational Research). สาขาวิจัยและการประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- P.A. Kirschner, J. Sweller, R.E. Clark. (2006). Why Minimal Guidance During Instruction Does Not Work: An Analysis of the Failure of Constructivist, Discovery, Problem-Based, Experimental, and Inquiry Based Teaching. *Educational Psychologist*, 41(2), 75-86